

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Cap. II. De obligatione Legis humanæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

peccat contra Religionem, & temperantiam; & tenetur hæc peccata specie diversa exprimere in Confessione; nec satisfaceret dicendo, se bis peccasse contra præceptum Ecclesiæ,

CAPUT II.

De obligatione Legis humanae.

Q. 1. **A**N Principes Ecclesiastici, & seculares possunt etiam fidelibus ferre Leges obligatorias in conscientia, ita ut earum transgressio sit offensa Dei, etiam mortalis in re gravi?

Resp. Aff. fide constat. Prob. 1. ex 1. Pet. 2. *Subiecti estote omni humanae creaturae propter Deum sive Regi, sive Ducibus...* quia sic est voluntas Dei. Et Rom. 13. *Omnia anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt, à Deo ordinate sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinatione resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt...* Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ergo qui resistit potestati Civili transgrediendo ejus Legem, resistit Deo, & acquirit sibi damnationem etiam æternam à Deo, ut explicant Patres, & patet ex his verbis: *Ideo subditi estote propter conscientiam.*

entiam. Ergo principes sæculares possunt ferre Leges, quarum transgressio sit mortalis culpa.

Idem à fortiori possunt Principes Ecclesiastici; cum potestas Ecclesiastica sit Spiritualis, & altioris ordinis, & constat adhuc 1. Pro summo Pontifice, nam Christus dixit Petro, & successoribus ejus Joan. 21. *Pasce agnos meos. Pasce oves meas.* Et Mat. 16. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.* c. 2 Pro Episcopis; nam Christus dixit reliquis Apostolis, & eorum successoribus Episcopis, Mat. 18. *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo.* & Luc. 10. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit me spernit.* & Heb. 13. *Obedite Præpositis vestris.* Item ex Trident. Sess. 7. can. 8. & Sess. 25. de delectu ciborum. & ex c. *Violatores* 25. q. 1. & sequentibus.

Prob. 2. Quia Lex naturalis præscribit, & recta ratio dicitur subditos teneri superiorum præceptis parere: nam esse Superiorem est potestatem, ac auctoritatem habere in alios, qui tanquam subditi debeant illi parere. 3. Qui violat jus alterius in re gravi, hoc ipso Deum graviter offendit. Nam Deus vult, ac jubet, ut suum cuique tribuatur, & graviter vetat, ne graviter violetur jus alterius, cum violare jus alterius sit intrinsecè malum, ideòque pro-

hibitum lege divina naturali. At violans præceptum legislatoris in re gravi, violat graviter jus illius, nempe jus, quod habet exigendi per legem suam aliquid grave, & quo re ipsâ illud graviter exigit. Ergo. Adde: quòd potestas obligandi in conscientia sub mortali sit necessaria ad rectam gubernationem, & efficaciam legum; alioquin innumeræ essent transgressiones occultæ; nec finis legis satis obtineri posset.

Nota Obligare in conscientia est imponere necessitatem agendi, vel omittendi aliquid ad vitandam culpam, & offensam Dei. Obligatio verò in conscientia est talis necessitas.

Q. 2. Quando nam Lex humana obligat sub mortali culpa?

Resp. I. Ex communi ad hoc requiritur materia gravis. Quia 1. potestas humana est limitata, & commensurata exigentiæ, ac capacitati materiæ. 2. Obligare graviter in re ex omni parte levi est contra rectam rationem, bonum commune, & convenientem gubernationem, & in perniciem animarum, imò est injustum: nulla autem est potestas à Deo data hominibus, nisi ad ædificationem, non in destructionem. 3. Lex divina naturalis, & positiva nunquam obligat sub mortali in materia

teria levi sub omni respectu. Item secundum multos requiritur intentio Superioris graviter obligandi, seu exigendi graviter, hoc est, ex tota sua potestate, id quod statuit: quia Superior potest in materia gravi obligare tantum sub veniali. Non tamen requiritur, ut Superior expressè intendat obligare sub mortali. Sed satis est, quòd intendat uti sua tota potestate, & graviter exigat aliquid grave, licet ignoret, quid sit obligatio sub peccato: cum enim potestas Superioris sit à Deo, & Deus jubeat, ut subditi ei pareant, posita gravitate præcepti humani, hoc ipso oritur obligatio gravis, adeoque sub mortali.

Resp. II. Lex obligat sub mortali quoties materia est gravis, & Legislatores absolute præcipit, vel vetat, nec expressè significat, se velle solum obligare sub veniali. Ita omnes. ex Clement. 1. *De verb. signif.* quia tunc Superior potestate præcipiendi utitur sine limitatione, & secundum materiam capacitatem, cui censetur se accommodare. Nisi oppositum declaret: & sic imponit præceptum grave, ideoque graviter obligans.

Cæterum ad gravitatem materiam legis duo requiruntur, & sufficiunt. 1. Ut finis proximus legis, seu id quod proximè intenditur per legem, sit magni momenti. 2. Ut id, quod statuitur, non parum ad illum finem conferat, quamvis sit aliquid in se

leve; sic comestio pomi in paradiso, licet de se levis, tamen erat gravis ratione finis à Deo intenti, nempe ut homo suam subjectionem, & dependentiam à Deo profiteretur. Sic etiam ingressus viri in claustrum Monialium est materia gravis, quia ejus omissio multum confert ad gravia mala avertenda.

Resp. III. Gravitas materiae, & intentio Superioris sufficiens ad obligandum sub mortali cognosci possunt. 1. Ex gravitate verborum, quibus utitur Superior, ut v. g. cum præcipit, vel vetat aliquid sub interminatione divini judicii, vel in virtute obedientiae, vel ex tota sua potestate, &c. Nam gravissima verba non adhibentur à prudenti Superiore, nisi circa materiam gravem, & ad significandam gravem obligationem. Item dum significat se vel se obligare sub gravi culpa. 2. Ex gravitate poenae transgressoribus impositae, qualis est excommunicatio, poena mortis, exilii, carceris perpetui, &c. Nam gravis poena non imponitur justè, nisi pro gravi culpa, quae supponit gravem obligationem præcepti violati. 3. Ex communi prudentum judicio, vel ex consuetudine, quae est optima legum interpret c. 8. de *Consuet.*

Q. 3. *An legislator potest in materia gravi obligare solum sub veniali?*

Resp. Multi afferunt, & videtur communis sententia. Quia 1. Potestas obligandi, quam habet Legislator, est quoad usum in ejus libera voluntate, & sic potest eam applicare prout voluerit. Ergo potest illam applicare ad obligandum solum sub veniali; præsertim cum materia majoris obligationis sit etiam capax minoris; & hoc ad convenientem gubernationem interdum expediat, ne scilicet nimium oneretur conscientia subditorum, qui sufficienter ad talis legis observationem inducuntur per obligationem sub veniali. 2. Multæ leges, ac constitutiones Religiosorum, ut Carmelitarum Discalceatorum à S. Pontificibus approbatæ obligant solum sub veniali in rebus gravibus, ut jejniis, abstinentiis, &c. 3. Lex divina solum præcipit, ut pareatur Superiori quantum, & quatenus præcipit; & ab illa oritur obligatio commensurata voluntati Superioris. Ergo si Superior leviter exigat, & præcipiat aliquid, etsi de se grave, inde oritur solum obligatio levis, & tunc præceptum censetur formaliter leve. 3. Actus liberè agentium non operantur ultra intentionem eorum.

Q. 4. *An Leges fundatae in praesumptione obligant in conscientia?*

Nota. Duplex est praesumptio, altera periculi, seu potentiae, quae frequenter ad actum reducitur; & altera facti, quae factum aliquod in particulari praesumitur. Porro non videtur ulla lex fundari in praesumptione facti, secus de praeecepto particulari. Quare.

Resp. I. Lex fundata solum in praesumptione periculi, semper obligat in conscientia. Quia. 1. Leges illae semper nituntur veritate, ac iudicio certo periculi, ut saepe, vel aliquando contingentis, quod semper verum est. 2. Legislatores intendit per illas obligare, etiamsi eventus periculi non interveniat in aliquo casu particulari. Nam bonum commune postulat, ut omnes, & semper obligentur: aliam non impediretur efficaciter malum, quod saepe evenire posset, etiam cum ejus periculum non perspicitur: & multi, imo plerique sibi falso persuaderent non existere periculum respectu sui: & sic lex paucos obligare conferetur. Hinc lex vetans, & irritans Matrimonia clandestina fundata in periculo fraudis, scelerum, & incommodorum, quae ex illis facile oriri possunt, obligat etiam in casu, in quo ista certo non evenirent.

Resp.

Resp. II. Præceptum fundatum in præsumptione facti, quod in re ipsa supponitur, non obligat in conscientia, non subsistente veritate facti: quia tunc non subsistit fundamentum præcepti, nec proinde obligatio ejus; nec tunc Superior intendit obligare, cum nulla sit ratio obligandi. Sic mulier non tenetur obedire Episcopo præcepti, ut reddat debitum ei, cui ipse præsumit eam esse validè conjunctam, cum tamen non sit propter occultum impedimentum; imò peccaret, si obediret.

Q. 5. An Lex humana potest obligare cum gravi nocumento, seu damno?

Nota. Certum est legem naturalem obligare ad sui observationem, etiam cum damno vitæ in iis circumstantiis, in quibus viget, seu jubet, vel vetat aliquid. Quia non præcipit, nec vetat, nisi id, cujus commissio, vel omissio dedecet naturam rationalem, estque intrinsecè mala. Non licet autem ad vitandam mortem, & quodvis supplicium, facere aliquid intrinsecè malum etsi leve: nam quod est ex natura rei malum, ac illicitum, tale est in quovis periculo, & damno. Item id, quod à Deo præcipitur ut medium absolutè necessarium ad salutem animæ, obligat cum quovis damno temporali etiam vitæ; cum salus æterna sit rebus omnibus temporalibus anteponenda.

F 4

Resp.

Resp. I. Ex communi Sententia leges humanae non obligant plerumque, seu ordinariè, cum gravi nocumento, seu damno, quod per accidens conjunctum est actui præcepto. Prob. i. ex c. 2. de observat. jejun. Ubi statuitur infirmos esse immunes à jejunio, cum non subjacent legi necessitas. Et exc. 4. de regul. juris. ibi: Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & sabbatum custodiri præceptum est: Machabei tamen sine culpa sua in sabbatho pugnabant. Sic & hodie, si quis jejunium fregerit egrotus, reus voti non habetur. 2. Ex praxi Ecclesiae, & consensu omnium, præcepta audiendi sacrum, jejunandi, recitandi horas, &c. non obligant cum gravi incommodo, seu damno. 3. Leges divinae merè positivæ, quæ strictius obligant quàm humanae, non solent obligare cum gravi nocumento. Nam Christus Mat. 12. approbat factum Davidis, qui in necessitate gravi comederat Panes Propositionis, quorum esus lege divina erat laicis prohibitus. Item lex de integritate confessionis ex communi non obligat cum gravissimo damno confessioni extrinseco. 4. Ex c. erit Dist. 4. Lex debet esse possibilis secundum hominum naturam, & consuetudinem. Sed ex S. Antonin. I. p. tit. 3. c. 10. §. 10. Impossibile est, quod vix possibile est, ut putà nimiam habens difficultatem. 5. Ordinariè

nariè ad bonum commune, & ad finem legum illarum assequendum sufficit, si illæ obligent, ac servantur communiter, & extra casus extraordinarios gravis periculi, ac damni: unde Legislatores prudentes censentur obligare cum hac moderatione, & benivolentia: aliàs sine causa sufficiente exponeret subditos morali periculo peccandi.

Dixi *ordinariè*: ob sequentes responsiones.

Resp. II. Ex communi, Lex humana, cui periculum gravis damni est accidentarium, observari debet aliquando per accidens cum quo vis damno temporali, etiam vitæ, quod scilicet omitti non potest sine contemptu legitimæ potestatis, vel religionis, aut scandalo gravi. Quia lex humana, vel saltem divina naturalis tunc obligat ad tuendam, & non contemnendam, etiam exterius tantum Religionem, & potestatem publicam, quæ præponderat bono vitæ privati. Quippe ad bonum commune pluris refert Religionem, & potestatem legitimam non contemni, ac scandalum omitti, quàm privati vitam servari. Dixi *saltem naturalis*. Nam contemptus etiam externus legis, & potestatis legitimæ, vel Religionis, & scandalum sunt intrinsecè mala, idèoque Lege naturali prohibita. Quare Machabæi elegerunt potius mori, quàm manducare

carnem suillam in contemptum legis veteris 2. Machab. 7. Hinc quamvis juxta multos liceat Catholico transeunti per loca Hæreticorum comedere carnes die aliàs vetito, ne si abstineat, prodat se Catholicum, & idè de vitâ periclitetur, eò quòd præceptum Ecclesiæ non obliget cum tanto damno; tamen si quis ab Hæretico cogeretur ad comedendas carnes die vetito, ut ostenderet hoc facto se despiciere Ecclesiasticam legem, seu potestatem, teneretur subire mortem potius, quàm comedere. Nec excusaretur, & sic declararet se non comedere carnes in contemptum Ecclesiæ, sed propter necessitatem ad vitandam mortem: nam tunc adhuc esset contemptus externus legis, qui semper est intrinsicè malus. *De Lugo.*

Resp. III. Ex communi, Lex humana potest per se obligare cum periculo, & damno etiam vitæ. Quia in quavis communitate perfecta est tota potestas ad suam conservationem, & ad bonum commune necessaria. Nam Deus ut author naturæ, cujuslibet communitatis civilis gubernationi, ac communi bono, & Christus Ecclesiæ bono, ac recto regimini sufficientissimè providit. Ergo in quavis communitate perfecta est potestas præcipiendi actus ad suam conservationem, & bonum commune necessarios, quamvis annexum habeant vitæ periculum; cum aliunde æ-
quum

quum sit pro totius salute partem periculo obijcere. Sic Episcopus potest obligare Vicarium, mortuo Parocho, ad non deserendum Parochianos tempore pestis: Dux milites ad servandam stationem, vel irruendum in hostes cum certo mortis periculo &c.

Resp. Lex autem humana tunc maximè per se obligat cum periculo vitæ, quando tale periculum per se actui præcepto conjunctum est. Sed tunc ad justitiam legis requiritur, ut res præcepta sit gravis, & necessaria ad conservationem, vel bonum statum Reip. Nam Resp: non habet Dominium, sed solùm convenientem usum vitæ civium.

Q. 6. An & qualis promulgatio requiritur, ut Lex obliget?

Not. Promulgatio Legis est Legis publicatio, seu publica denuntiatio facta nomine Principis, per quam Lex subditis innotescere potest. Fit autem vel voce Præconis, vel affixione legis scriptæ in loco publico, vel alio simili modo. Unde differt à divulgatione, quæ est promulgationis extensio, qua scilicet legis jam promulgatæ notitia extenditur ad omnes, aut saltem ad majorem partem subditorum.

Resp. I. Ex communi, ut Lex obliget, requiritur sufficiens promulgatio. Quia
I. Lex

1. Lex non potest obligare communitatem, nisi ipsi sic proponatur, ut ab ea cognosci possit. Nam nemo potest obligari ad aliquid incognitum; cum rei incognitæ observationem velle nemo possit. At Lex non potest sic proponi communitati, nisi sufficienter promulgetur, & notitia illius fiat aliquo modo publica, ut patet. 2. Lex est regula publica actuum: nam est regula actuum communitati propter bonum commune præscripta à Superiore ejus curam gerente. At regula publica debet publicè proponi, & applicari ad hoc, ut subditi teneantur ei se conformare: sicut regula privata debet saltem privatim applicari ad hoc, ut privatus ei se conformare teneatur. Enimverò quævis regula, nisi sufficienter regulabili applicetur, & quidem modo sibi proportionato, nullum habet effectum. Quare promulgatio vel est complementum essentialis legis, vel saltem conditio essentialiter requisita, ut Lex actu obliget.

Hinc si Titius certò sciat legem aliquam esse latam, & jussu Principis triduo promulgandam, non obligatur ad illam, donec re ipsa promulgata sit. Nam Lex, cum sit præceptum commune latum pro tota communitate, non potest ullum membrum particulare obligare, quin obliget communitatem: hanc autem non obligat, nisi publicè proposita sit, ideòque promulgata.

Resp.

Resp. II. Ad promulgationem sufficientem nulla certa solemnitas, seu nullus modus determinatus promulgationis ex natura rei requiritur. Quia ex natura rei sufficit, quod Lex sic proponatur, ut possit facile pervenire ad notitiam subditorum. Hinc ex natura rei sufficit, quod Lex publicè denuntietur in curia, seu in civitate, in qua residet Princeps: nam Lex ibi denuntiata potest facile in subditorum notitiam pervenire, ob frequentem ad sedem Principis recursum, & concursum ex civitatibus omnibus ei subjectis.

Ad promulgationem verò ex jure positivo requisitam talis debet esse publicatio, qualis vel ex Lege positiva, vel ex consuetudine, vel ex legislatoris voluntate præscribitur. Cum ergo circa hoc diversæ in diversis locis solemnitates, & conditiones vel consuetudine, vel lege determinatæ sint, si earum aliqua omittatur, non censetur Lex legitimè promulgata.

Resp. III. Ut Leges imperiales obligent provincias, debent in illis singulis promulgari. Imò non obligant in provincia, nisi post duos menses à promulgatione ibi factâ; ex Authent. *Constitutiones*. Secundùm Doctorum interpretationem, & consuetudinem. Idem est de legibus latis à Regibus, & Principibus Imperatori subjectis, ac de imperialibus: quia illi principes non acceperunt ab Imperatore potestatem ferendi

rendi

rendi leges, nisi secundum jus commune Imperii, & juxta modum, quem servant ipsi Imperatores in legibus suis ferendis.

Resp. IV. Leges Regum, & Principum Imperatori non subjectorum, ut obligent, non requirunt promulgationem in singulis Provinciis, nec duos menses post illam; sed sufficit, ut fiat promulgatio in uno loco, ex quo ad alia loca divulgetur; nisi aliud exigat Lex, vel consuetudo. Quia talis promulgatio ex natura rei sufficit ad obligandum subditos; & aliunde illi Principes non tenentur legibus Imperatoriis. Ferè tamen ubique viget consuetudo, aut Lex Regni, ut Reges, qui habent plures Provincias, curent suas leges in singulis Provinciis promulgari, neque aliter eas obligent. Sic in Gallia Regiæ leges dicuntur non obligare, nisi referantur in acta Curiarum Supremarum.

Resp. V. Lex humana, quæ in uno loco promulgatur, non statim incipit ubique obligare: sed solum in unoquoque loco obligat actu elapso eo tempore, quo legis promulgatæ notitia ad illum ordinario modo pervenire potuit. Prob. 1. ex Bulla, *Sicut* ad calcem Con. Trident. ubi Pius IV. ait. *Jure etiam communi sancitum est, ut constitutiones novæ vim non nisi post certum tempus obtineant.* 2. Quia Lex in uno loco promulgata non est sufficienter denunciata in omnibus aliis locis, nisi post elap.

elapsum tempus sufficiens, ut notitia legis promulgatæ pervenire possit ad omnia illa loca, ut patet.

Nota. Licet ignorantes invincibiliter legem promulgatam, & divulgatam ab ejus transgressione excusentur; tamen si Lex illa statuatur aliquid de esse morali rerum, vel personarum, irritando, inhabilitatem inducendo, habet omnem effectum suum circa illos præter imputabilitatem ad culpam; ut patet in legibus de impedimentis Matrimonii, de irregularitatibus spuriorum, &c. Quia tales effectus non supponunt culpam, & finis illarum legum postulat, ut habeant talem effectum circa omnes.

Q. 7. An ut leges Papa obligent in Provinciis, debent esse in illis promulgatæ?

Resp. Non pauci censent leges Papæ debere in singulis Provinciis promulgari, ut in illis obligent, nisi in illis usu receptæ sint, vel Papa expressè declaret velle se obligare omnes ubique fideles post promulgationem Romæ factam. Quia Ecclesia Jus civile servat, ubi ipsa nihil aliter instituit, ex c. 1. *De novi oper. nunt.* ubi Lucius III. ait: *sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum Principum Constitutionibus*

bus adjuvantur. At juxta Jus civile Lex non obligat Provincias singulas nisi in illis sit promulgata, nec Eccle. a aliter de suis legibus statuit. Enim verò, inquit, suavitas, & benignitas regiminis Ecclesiastici hunc modum obligandi, quem servant leges civiles, postulant; nisi aliqua urgens causa compellat Papam ad obligandum omnes post Romanam promulgationem.

Plures verò docent Leges Pontificias Romæ tantum promulgatas obligare in Provinciis omnes, ad quorum notitiam venerint, secluso Privilegio, vel legitima consuetudine in contrarium. Probant 1. Quia ex natura rei sufficit unica promulgatio Romæ facta, cum per eam Lex possit innotescere in omnibus Provinciis, & aliunde Ecclesia nil plus statuit. 2. Ex praxi, & consuetudine Curie Romanæ, in qua Provinciarum causæ & lites definiuntur juxta Leges Pontificias Romæ tantum promulgatas. 3. Pleræque Decretales Corpori Juris insertæ, non sunt promulgatæ in Provinciis, & tamen in iis obligant. 4. Pius IV. in Bullâ *Sicut* cit. Declarat Decreta Conc. Tridentini ad reformationem, & disciplinam spectantia ubique incepisse obligare Kalendis Maii an 1564 post promulgationem Romæ factam. Et Sixtus V. in Constit. de habitu, & tonsurâ Clericorum, non requirit aliam promulgationem, quàm quæ Romæ facta est; & tamen vult
omnes

omnes ultra montes constitutos obligari intra octo menses à die publicationis Romæ faciendæ.

Nec obstat Lex civilis. Nam Papa non subijcitur legibus imperatoriis in usu suæ jurisdictionis, quam à Christo immediatè accepit; & dispositio illa Juris Cæsarei repugnat consuetudini Ecclesiæ. Equidem leges Civiles adhibentur ab Ecclesia in causis decidendis, quando sunt conformes æquitati, ac rectæ rationi, & desunt leges Canonice: quia requiritur aliqua regula decidendi causas, & tunc nulla aptior videtur lege civili.

Alii docent spectandum esse usum singularum regionum, quia modus promulgationis sufficientis ad obligationem legis usu determinari debet, cum nil de eo lege statutum est.

Q. 8. *An, ut Leges humane obligent, requiritur acceptatio, seu consensus majoris partis communitatis?*

Resp. Neg. Quia 1. potestas legislativa absoluta, quæ residet in Principe, est etiam potestas præcipiendi, obligandi, & exigendi legis observationem: alioquin solum esset potestas consulendi, vel proponendi subditis, num velint aliquid facere, aut omittere. 2. Obligatio obediendi necessario oritur ab autoritate Superioris, non

Tom. 1.

G

à consensu subditi: alioqui subditus nolens obedire Superiori non peccaret. 3. Præceptum particulare Superioris absolutè impositum obligat subditum independentè ab illius acceptatione: aliàs potestas præcipiendi esset inefficax, & inutilis. Ergo pariter Lex, quæ est præceptum commune, obligat communitatem independentè ab illius consensu: sicut enim quantum ad vim obligandi se habet præceptum Superioris ad inferiorem, ita & Lex Principis ad communitatem, cum sit ejus Superior. 4. Legislatores supremi possunt cogere, imò sæpè pœnis cogunt subditos ad legem recipiendam, & servandam; & hi nequeunt sine culpa resistere; nam ex Rom. 13. *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt ipsi, sibi damnationem acquirunt.* 5. Alex. VII. damnavit hanc propos *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.*

Notanda sunt sequentia 1. Hoc intelligi debet de legibus absolutè latis, & cum intentione statim obligandi: nam si Legislator supremus nolit obligare ante consensum majoris partis communitatis, Lex non obligat nisi post illum. Quia cum Lex pendeat à voluntate Legislatoris, ipse est præfinire tempus, & conditiones, quibus vult ad illam subditos obligari. Intentio autem Legislatoris cognoscitur vel

ex

ex ipsius verbis, vel ejus modo agendi, vel ex usu. Quare si post legis promulgationem puniat ejus transgressores, non expectato consensu majoris partis, signum est non requirere talem consensum, ut Lex obliget. 2. Si Lex promulgata non observetur à majore parte communitatis, tunc si Legislator id sciat, & taceat, censetur consentire, ut non servetur nec obliget. Nam *qui tacet consentire videtur* Reg. 43. Jur. in 6. Si verò urgeat observationem legis, v. g. puniendo violatores, singuli tenentur eam servare: nam per aliorum resistantiam Legislator non amittit jus obligandi; & consuetudo nil potest contra legem, nisi sit legitimè præscripta, nec est legitimè præscripta quamdiu Legislator ei resistet. 3. Si Legislator ignoret legem non recipi, nec servari, à majore parte communitatis, Lex obligat, donec legitimè præscripta sit, nisi lata sit sub conditione saltem tacita acceptionis; cùm Lex absolutè late obliget omnes independentè à consensu subditorum. 4. Ut Lex censeatur recepta, & vigere sufficit consensus tacitus majoris partis subditorum. Nam major pars prævalet minori, & quod fit à majori parte, censetur fieri à tota communitate. Imò sufficit quòd recipiatur à dignioribus reip. quales sunt Præsides, & Senatores. In dubio autem an Lex recepta sit, præsumi de-

bet pro ipsa : quia in dubio factum præsumitur, si jure faciendum erat.

CAPUT III.

*De modo, quo observandæ sunt
Leges.*

Q. I. An ad satisfaciendum præcepto requiritur intentio illi satisfaciendi?

Not. Certum est requiri intentionem faciendi opus, quod præcipitur. Quia actus lege præscriptus est actus humanus, qui est essentialiter voluntarius, ac liber; nam Lex hominibus imponitur non brutorum more, sed humano modo implenda. Actus autem non potest esse voluntarius sine voluntate illum ponendi. Hinc per actus merè coactos non satisfit præcepto: sic si quis omnino invitus cogereretur manere in templo tempore sacri, non impleret præceptum de audiendo sacro, nisi vellet attendere, & re ipsa attenderet ad sacrum. Eidem quoque non satisfaceret, qui ingressus templum solo animo meditando divina, ibi maneret in meditatione defixus toto sacri tempore, sine ulla intentione audiendi sacrum, & attendendi ad illud, Quia non poneret voluntariè actum præceptum, cum non habeat voluntatem audiendi